

Pukovnik

mr MANOJLO BABIĆ

Neke karakteristike i činioci oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu

Karakteristike oružane borbe sadržane su u njenim unutrašnjim i spoljnim obeležjima koja je čine društvenom pojavom i vojnotehnološkim procesom primene oružane sile u ratu.

Društveni aspekti karakteristika oružane borbe istovetni su karakteristikama rata, čiji je ona glavni sadržaj. Vojnotehnološki aspekti karakteristika oružane borbe ogledaju se u njenim unutrašnjim i spoljnim obeležjima kao procesima primene oružane sile u svom pojavnom obliku sa svim unutrašnjim elementima i odnosima među njima. Međutim, karakteristike konkretne oružane borbe su izraz određenih društveno-istorijskih i prirodnih uslova u kojima se ona vodi, uloge i značaja činilaca koji deluju na njen tok i ishod, a posebno uloge i značaja subjektivnih činilaca i zakonitosti koje vladaju u procesu njenog vođenja. Zbog toga su karakteristike oružane borbe različite u svakom ratu. U određenom ratu one su opšte za obe zaraćene strane i posebne za svaku od njih, s tim što i posebne karakteristike sadrže u sebi deo opštih i obrnuto.

Posebne karakteristike oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu koji bi vodila naša zemlja, ako joj bude rat nametnut, bile bi sledeće: masovno učešće ljudi u oružanoj borbi i visoka politička svest i borbeni moral boraca; međusobna zavisnost, uslovljenost i komplementarnost oružane i neoružane borbe; velika va-trena i razorna moć naoružanja, s tim u vezi velika uništavajuća dimenzija oružane borbe; manevarski karakter i rasprostranjenost oružane borbe; visok intenzitet i dugotrajnost oružane borbe; preovladajući protivoklopni, protivdesantni i protivvazdušni elementi

borbenih dejstava u oružanoj borbi kao celini, i vođenje oružane borbe uz stalnu preteću opasnost od upotrebe nuklearnog, hemijskog i biološkog oružja.

Masovno učešće ljudi u oružanoj borbi i visoka politička svest i borbeni moral boraca u opštenarodnom odbrambenom ratu, čini taj rat osobenim. U ratovima vođenim samo s profesionalnim oružanim snagama (armijama), učešće ljudi u oružanoj borbi bila je relativno malo. Međutim, u ratovima savremene epohe, oružana borba je postala složenija pojava, a učešće ljudi u njoj veće. To je naročito bilo karakteristično za prvi i drugi svetski rat i oslobodilačke i revoluiconarne ratove posle II svetskog rata. U savremenim uslovima razvoja svetske zajednice, pripreme za rat OS velikih zemalja i vojnih grupacija pretvorile su se u trku u naoružavanju, tako da one već u miru raspolazu oružanim snagama koje nikada u istoriji tih zemalja i naroda nisu bile takvog obima. Male i srednje zemlje, van vojnih grupacija, da bi se odbranile od oružane agresije, prinuđene su na masovno angažovanje u oružanoj borbi.

Povećanje broja učesnika u oružanoj borbi omogućeno je proširenjem demografske baze iz koje se mobilišu nosioci oružane borbe, kao i oni koji oružanu borbu pothranjuju, potpomažu ili na drugi način doprinose njenom uspehu. Masovno angažovanje ljudi i organizovanje stanovništva za oružanu borbu, uz naraslu svest o slobodi i drugim osnovnim društvenim vrednostima, otežava agresoru primenu prinude. Zbog toga, je agresorima u savremenom ratu teže.

Uzroci masovnosti u odbrambenim, oslobodilačkim i revolucionarnim ratovima nalaze se u čvrstoj vezi s političkim ciljevima rata i revolucije i sa ciljevima oružane borbe, a njen razvoj je uslovljen motivisanošću naroda za oružanu borbu, stepenom politike svesti i borbenog morala. Iskustva iz dosadašnjih odbrambenih, oslobodilačkih i revolucionarnih ratova pokazuju da su masovnost ljudi u oružanoj borbi, motivisanost, politička svest i borbeni moral veći i veze između njih čvršće ako su ciljevi rata bliži životnim interesima naroda. Takva međusobna zavisnost i uslovljenost ispoljavaju se i kao zakonitost.

Imajući u vidu ciljeve opštenarodnog odbrambenog rata koji bi smo vodili, naše društvo može da obrazuje i aktivira brojne oružane snage. U njima bi bilo obezbeđeno masovno učešće stanovništva kroz raznovrsne oblike otpora agresoru. S obzirom na to da su ciljevi opštenarodnog odbrambenog rata izraz životnih interesa samoupravno organizovanog društva i njegovih subjekata, to bi politička svest i borbeni moral nosilaca oružane borbe bili visokog stepena. Međusobna zavisnost i uslovljenost ta tri bitna kvalitativna

elementa oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu, snažno je izražena i o tome se mora voditi računa.

Međusobna zavisnost, uslovljenost i komplementarnost oružane i neoružane borbe protiv agresora ogleda se, pre svega, u jedinstvu njihovih ciljeva. Učešće stanovništva u oružanoj borbi neposredno doprinosi njenom uspehu, pojačava je i proširuje. Istovremeno, uspešno vođenje oružane borbe pospešuje i jača oružanu borbu i druge oblike otpora stanovništva. To je posebno značajno za obezbeđenje delovanja našeg društvenog i političkog sistema na privremeno zaposednutoj teritoriji. Prema tome, oružana i neoružana borba uvek se međusobno isprepliću i dopunjuju, što opredeljuje mesto, ulogu i zadatke odgovarajućih subjekata društva kao nosilaca oružane borbe i neoružanog suprotstavljanja agresoru i upućuje na nužnost uskađivanja borbenih i drugih napora društva.

Velika vatrena i razorna moć naoružanja i, s tim u vezi, velika uništavajuća dimenzija oružane borbe. Istorija ratne veštine pokazuje postojanje velike zavisnosti karakteristika oružane borbe i načina i uspeha njenog vođenja od tehničkih mogućnosti raspoloživog naoružanja. Otuda i težnja potencijalnih protivnika u miru i sukobljenih strana u ratu da povećaju kvalitet i broj borbenih sredstava i njihovu vatrenu i rušilačku moć radi postizanja određenih preimucstava u oružanoj borbi. To je dovelo do stvaranja raznovrsnih i visokokvalitetnih oružja i oruđa, uključujući nuklearno oružje i sredstva za geofizičko ratovanje, a intenzivno se radi i na usavršavanju postojećih i razvoju novih sredstava za borbu. Razvojem sistema upravljanja i vođenja projektila prema cilju, kod nekih vrsta i sistema oružja, veoma su povećani daljina gađanja, tačnost pogađanja ciljeva i uništavajuća moć. Optoelektronska i druga savremena oprema bitno su doprineli povećanju mogućnosti vođenja oružane borbe noću i otkrivanju ciljeva sa zemlje, iz vazdušnog prostora i kosmosa. Povećani su brzina kretanja i manevarska sposobnost borbenih i neborbenih vozila, letilica i plovnih sredstava, a elektronska dejstva, u sklopu borbenih dejstava, daju oružanoj borbi u savremenim uslovima nove mogućnosti i nove sadržaje.

Relativna minijaturizacija ubojne i rušilačke moći nuklearnih borbenih sredstava s jedne strane, i povećanje ubojne i rušilačke moći konvencionalnog naoružanja, s druge, doveli su do povećanja dijapazona ubojne i rušilačke moći te dve različite vrste borbenih sredstava na taktičkom, a delom i operativnom nivou. U lokalnim ratovima sve više se upotrebljavaju nove vrste klasičnih ubojnih sredstava, posebno onih prostornog dejstva. Prema tome, u eventualnom opštenarodnom odbrambenom ratu nije sasvim sigurno da

naš potencijalni protivnik u oružanoj borbi neće upotrebiti nuklearno, hemijsko i biološko oružje, ali je sigurno da će upotrebiti nove vrste klasičnih borbenih sredstava velike ubojne i rušilačke moći i prostornog dejstva. To potvrđuju iskustva iz svih lokalnih ratova vođenih posle drugog svetskog rata. Direktnе posledice toga su višestruke. Pre svega, povećani gubici ljudstva i materijalnih dobara koje prate velika razaranja.

Manevarski karakter oružane borbe. Oružana borba u opštem narodnom odbrambenom ratu imala bi izrazito manevarski karakter s obzirom na pokretljivost neprijateljevih i naših oružanih snaga, oblike oružane borbe koje bi zaraćene strane primenile i druge uslove na ratištu. Međutim, mogućnosti i oblici ispoljavanja manevarskih dejstava bili bi bitno različiti kod svake strane.

Manevarska dejstva u oružanoj borbi s naše strane ogledala bi se, pre svega, u napadu na bokove neprijateljevih oklopno-mehaniзованих grupacija i jedinica u zahvatu fronta; u raznovrsnim aktivnim dejstvima na privremeno zaposednutoj teritoriji radi lomljenja »oklopnih klinova«; u razbijanju vazdušnih i pomorskih desanata; u odsecanju i okruženju manjih i većih neprijateljevih grupacija i njihovom uništavanju po delovima; u izbegavanju okruženja i podmetanju snaga pod udar neprijatelja; u sprečavanju neprijatelja da ostvari željeni manevr i održi slobodu manevra; u kombinovanju oblika, vidova i načina borbenih dejstava; u izboru pravaca i objekata napada; u primeni prepada i zaseda na kopnu, moru ili u vazdušnom prostoru; u težnji ka iznenađenju u svim uslovima i u stvaranju uslova da se neprijateljeve snage dovedu u nepovoljan strategijski, operativni i taktički položaj.

Rasprostranjenost oružane borbe. Oružana borba na našem ratištu odvijala bi se u zahvatu fronta, privremeno zaposednutoj teritoriji i u sopstvenoj pozadini. Rasporedom i dejstvom naših oružanih snaga po celoj teritoriji, onemogućava se neprijatelju da grupiše svoje snage. Time je on prinuđen da odvoji znatan deo snaga i sredstava radi obezbeđenja baza i uporišta na privremeno zaposednutoj teritoriji, čime se umanjuje njegova udarna snaga, mobilnost i sposobnost za aktivna dejstva.

U zahvatu fronta oružana borba odvijala bi se po pravcima s izlomljenom i isprekidanom linijom fronta i oko značajnijih objekata na zemljištu, uključujući i gradove, kombinujući pri tom upotrebu snaga s korišćenjem prirodnih i veštačkih prepreka.

Borba za stvaranje, proširenje, povezivanje i očuvanje slobodnih teritorija i borba u gradovima i na komunikacijama na privre-

meno zaposednutoj teritoriji proširila bi oružanu borbu do totalnih razmera.

U sopstvenoj pozadini oružana borba vodila bi se protiv vazдушnih i helikopterskih desanata agresora i njegovih ubačenih delova, zatim protivvazдушna odbrana teritorije, gradova, privrednih i saobraćajnih objekata, kao i odbrana dela naših oružanih snaga koje se nalze u pozadini i predstavljaju objekat neprijateljevog napada iz vazdušnog prostora, sa zemlje ili kombinovano.

Visok intenzitet i dugotrajnost oružane borbe. U opštenarodnom odbrambenom ratu oružana borba imala bi visok intenzitet, odnosno izvodio bi se veliki broj borbenih dejstava u jedinici vremena. Takav njen intenzitet uslovljen je čestim promenama situacije i primenom raznovrsnih oblika oružane borbe, vidova i načina dejstava, brzinom nastupanja dejstava naših i agresorovih snaga i drugim činiocima.

Preovlađujući protivoklopni, protivdesantni i protivvazdušni sadržaji borbenih dejstava u oružanoj borbi kao celini. Polazeći od vrste i strukture oružanih snaga koje bi potencijalni agresor mogao angažovati na našem ratištu i od međusobne povezanosti i uslovljenosti dejstava tih snaga, borba s njegovim oklopnomehanizovanim jedinicama, vazdušnim, helikopterskim, a delom i pomorskim desantima i ratnim vazduhoplovstvom biće za nas osnovni i preovlađujući sadržaji borbenih dejstava u svim vrstama agresije i u svim oblicima oružane borbe. Prilikom prodiranja na našu teritoriju, agresor neće moći da eksploatiše naš prostor bez borbe. Na usporavanje prodora agresora utiče i osobenost našeg zemljišta koje u većem delu znatno ograničava upotrebu oklopnomehanizovanih jedinica i pruža mogućnosti zaprečavanja. Bokovi oklopnih jedinica agresora, na pravcima prodiranja, biće u zahvatu fronta izloženi udarima, pre svega, snaga Jugoslovenske narodne armije, a pozadina aktivnim dejstvima pre svega snaga teritorijalne odbrane. Na čelu »oklopnih klinova«, gde se očekuje koncentracija najjače vatre agresorovih snaga (raketno-artiljerijskih, vazduhoplovnih i oklopnomehanizovanih), naša borbena dejstva imaće, pretežno, obeležje aktivne odbrane, uz masovno zaprečavanje i izbegavanje izlaganja snaga pod udar agresora. Time se naglašava potreba veće dinamičnosti i ofanzivnosti protivoklopne borbe. Međutim, određeni položaji i u takvim uslovima biće branjeni krajnje uporno. Na privremeno zaposednutoj teritoriji i pri odbrani slobodnih teritorija, protivoklopna borba imaće pretežno obeležje bliske protivoklopne borbe, dejstava iz zasede, prepada i vatrenih udara s daljine oruđima za posredno gađanje (bacačima raketa, minobacačima i dr.).

Vođenje oružane borbe uz preteću opasnost od upotrebe nuklearnog, hemijskog i biološkog oružja. Razvijeni sistemi nuklearnog, hemijskog i biološkog oružja, raznovrsni arsenal tog oružja kojim potencijalni agresor raspolaže, i činjenica da je nuklearno oružje upotrebljeno na kraju drugog svetskog rata, ukazuju na opasnost da agresor to oružje i upotrebi. To daje oružanoj borbi kvalitativno nove mogućnosti i posebna obeležja, kako u pogledu njenog vođenja, tako i u pogledu posledica koje se, sa stanovišta ljudskih gubitaka u OS i stanovništva, stepena razaranja na zemljištu i dugoročnog genetskog dejstva i poremećaja prirodne sredine, teško mogu sagledati.

Posledice upotrebe oružja za masovno uništavanje, posebno nuklearnog, mogu biti činilac odvrćanja od njegove upotrebe, ali se, ona time ne isključuje, utoliko pre što postoje i »minijaturna« nuklearna oružja »taktičke« namene.

Upotreba »taktičkog« nuklearnog oružja teško se može ograničiti samo na naše ratište a da ne izazove strategijski nuklearni sukob i katastrofu svetskih razmera. Time je verovatnoća selektivne upotrebe nuklearnog oružja bitno umanjena, ali opasnost od kataklizme nije otklonjena.

Činioci oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu

Činioci oružane borbe sastavni su elementi njenog vođenja bez kojih se ona ne može izvoditi. Ali, pored toga, za vođenje oružane borbe nužni su odgovarajući društveni uslovi, odnosno nužno je postojanje ratnog stanja, u kojem se narasle suprotnosti između dve strane mogu razrešiti samo ratom ili revolucijom. Međutim, činioci oružane borbe postoje i u miru, ali je njihovo dejstvo u latentnom stanju. Činioci oružane borbe istovremeno su i uslovi u kojima se vodi oružana borba. Zbog toga se oni često poistovećuju, što je posledica različitih načina posmatranja te pojave. Činioci oružane borbe deo su objektivne stvarnosti u ratu, a njihovo dejstvo na njeno vođenje predstavlja spoznaju te stvarnosti. Zbog toga u poimanju činilaca i njihovog dejstva, treba poći od *odnosa objekta i subjekta u procesu saznanja.*

U opštenarodnom odbrambenom ratu oružana borba u svojoj celovitosti je, na strategijskom planu, jedinstven objekat saznanja

i vremenski (istorijski) neponovljiv *događaj*.¹ To što više i detaljnije poznamo činjenice o tom događaju, još ne znači da smo spoznali i stvarnost, jer nema naučnog saznanja bez iznalaženja njihovog unutrašnjeg međusobnog spoja.² Otuda, objektivno, postoje različita viđenja i interpretacije oružane borbe kao *događaja* u prošlosti, u sadašnjosti ili onih koji će se desiti u budućnosti, bilo da je reč o borbi, boju, operaciji ili oružanoj borbi kao celini pojave o nekom ratu, što je posledica i spoznajnih i drugih mogućnosti ličnosti koja događaj predstavlja. Zbog toga su u istoriji ratne veštine poznati i takvi tokovi jednog ili više događaja koje, obično, nazivamo *slučajem* ili *slučajnošću*. U suštini, reč je o takvom sticaju okolnosti i delovanju objektivnih ili subjektivnih činilaca koje učesnici oružane borbe, procenom situacije, nisu predvideli i sagledali.

Ove uvodne napomene o činiocima oružane borbe bile su nužne zbog toga što se u svetu, a i u nas, čine pokušaji da se njihovim kvantificiranjem i matematičkim modeliranjem stvarnosti i kombinatorikom iskažu proces i ishod vođenja oružane borbe. Međutim, dosadašnja iskustva pokazuju da se tim metodama može, delimično, spoznati deo stvarnosti vođenja oružane borbe, ali ne i oružana borba u celini.

Činioci oružane borbe su osnovni elementi vojno-strategijske situacije na ratištu, a ujedno i osnovni elementi koji determinišu oružanu borbu. Organizovanim angažovanjem ljudi, uz upotrebu odgovarajućeg naoružanja i drugih sredstava ratne tehnike, u oružanoj borbi u određenom vremenu na određenom ratištu, stvara se vojno-strategijska situacija koja predstavlja konkretan izraz međusobnog delovanja svih činilaca oružane borbe obe sukobljene strane. Iz kvantitativnih i kvalitativnih svojstava tih činilaca proizlaze i obrazuju se elementi odnosa snaga. Najvažniji činilac oružane borbe i činilac od kojeg zavisi odnos snaga, jeste čovek, odnosno ljudi, tj. ljudski činilac. Ostali činioci služe ljudima za vođenje oružane borbe, i za ostvarenje njenih ciljeva. Zbog tvoga, se dejstvo ostalih činilaca oružane borbe može ispoljiti samo kroz svesno usmerene aktivnosti ljudi.

O činiocima oružane borbe, njihovom grupisanju i delovanju postoje u vojnoj nauci u svetu i u nas različita mišljenja. Prema

¹ »Događaj je relativno izdvojena i celovita individualna pojava, naročito u oblasti društveno-istorijske stvarnosti. Za događaj je karakteristično da je to pojava koja predstavlja čvornu tačku više različitih procesa i tokova dešavanja koji su se, u, određenom prostorno-vremenskom momentu, stekli upravo u datu *događaj*. /dr Bogdan Šešić, »Metodologija društvenih nauka«, Beograd, 1974, str. 30.

² K. Marks: »Kapital«, I tom /Drugo izdanje/, Kultura, Beograd, 1974, str. 54.

našim doktrinarnim gledanjima, postoje četiri osnovna činioca (faktora) oružane borbe i to: ljudski činilac (čovjek, ljudi), materijalno-tehnički činilac, prostor, i vreme sa svojim kvantitativnim i kvalitativnim svojstvima. Svaki od njih ima svoja specifična kvantitativna i kvalitativna svojstva koji se međusobno isprepliću i uslovljavaju. U oružanoj borbi ni jedan činilac se ne ispoljava izolovano od drugog, kao potpuno samostalna kategorija. Osim toga činioци su društveno-materijalna osnova opštih doktrinarnih stavova.

Ljudski činilac oružane borbe. Ljudi su činioци i nosioci oružane borbe. Oni imaju glavnu i odlučujuću ulogu u njenom vođenju. U oružanu borbu ljudi unose svoje sveukupne vrednosti od kojih primaran značaj imaju politička svest, borbeni moral, organizovanost, obučenost, ratna veština, psihološka pripremljenost i fizička sposobnost. Te vrednosti ljudskog činioca, sa njegovim kvantitativnim obeležjima i naoružanjem, uz primenu odgovarajuće ratne veštine, predstavljaju izvor snage i moći u datim prostornim i vremenskim uslovima vođenja oružane borbe.

Naša ratna veština u vođenju oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu zasnovana je na iskustvima narodnooslobodilačkog rata, na iskustvima oslobodilačkih ratova vođenih posle drugog svetskog rata i na dostignućima savremene vojne teorije i prakse u nas i u svetu. Ona je originalna i bitno se razlikuje od ratne veštine eventualnog agresora, koja je zasnovana na drugačijem učenju. Narod koji na svom tlu odlučno brani slobodu, nezavisnost i druge osnovne vrednosti svog društvenog i političkog uređenja, objektivno ima više mogućnosti da njegova ratna veština bude nadmoćnija. Otuđda je uspešna primena naše ratne veštine u opštenarodnom odbrambenom ratu, značajan element naše snage i moći u vođenju oružane borbe.

Materijalno-tehnički činilac obuhvata sva materijalno-tehnička sredstva neophodna za vođenje oružane borbe od kojih su najvažniji: naoružanje, municija i oprema (uključujući proizvodnju, održavanje i remont borbenih sredstava i opreme), artikle ishrane (uključujući i proizvodnju hrane u ratu), sanitetski materijal i dr.

U odbrani zemlje, mi se, pre svega, oslanjamo na sopstvene materijalno-tehničke mogućnosti, na raspoložive materijalne resurse u miru i proizvodnja koja se može ostvariti u uslovima dugotrajnog vođenja oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu. Značajan izvor snabdevanja čini ratni plen i pomoć prijateljskih zemalja.

Osnovu naše materijalno-tehničke moći čini, pre svega, masovno i raznovrsno naoružanje za protivoklopnu, protivvazдушnu, protiv-

pešadijsku, protivartiljerijsko-raketnu, protivbrodsku i protivpodmorničku borbu. Sredstvima kojima raspolažemo može se uspešno voditi dugotrajna oružana borba.

Prostor kao činilac oružane borbe. Prednosti koje naš prostor (prirodni ambijent) pruža našem ljudskom činiocu u funkciji odnosa snaga, su u osnovi sledeće: bolje ponzavanje zemljišta, veći stepen prilagodljivosti ljudi koji žive na tom prostoru, osećanje sigurnosti na svom prostoru i odgovarajuća priprema prostora za oružanu borbu u opštenarodnom odbrambenom ratu.

Bolje poznavanje zemljišta omogućava da se ono celishodnije koristi, ali pod uslovom da se primene odgovarajući oblici oružane borbe i borbenih dejstava koji omogućavaju da se objektivna prednost maksimalno iskoristi za nanošenje što većih gubitaka neprijatelju, prvenstvo u ljudstvu. Pored toga, ono omogućava i veći stepen inicijative, čija kreativna vrednost ima poseban značaj u vođenju oružane borbe.

Kada analiziramo *veći stepen prilagodljivosti* našeg čoveka na naš prostor i upoređujemo ga s prilagodljivošću pripadnika agresorovih oružanih snaga koji dolaze iz drugog prirodnog ambijenta onda na prvi pogled može izgledati da je tu više reč o opremljenosti ljudi za boravak na određenom zemljištu, nego o prilagodljivosti. To proističe iz toga što se često smatra da je dovoljno obezbediti ljudstvo, na primer, vodom za piće na bezvodnim terenima ili toplom odećom i obućom na niskim temperaturama, pa da se opremljenošću za dejstvo u datim uslovima zemljišta reši i problem prilagođavanja. Opremljenost ljudi za život i borbu se podrazumeva, ali time se ne može rešiti problem prilagođavanja čoveka na uslove novog prostora. Naš čovek, vođenjem oružane borbe na svom prostoru, lakše se prilagođava nego ljudstvo agresorovo.

Osećanje sigurnosti na svom prostoru, obuhvata celu skalu srodnih osećanja koja jačaju samopouzdanje, motivišu za borbu i povećavaju, žilavost i izdržljivost psihofizičkih naprezanja u ratu.³ Osećanje sigurnosti na svom prostoru, takođe, u ljudi podstiče spremnost na smeliše i hrabriše poduhvate u vođenju oružane borbe. Nasuprot, tome, u pripadnika oružanih snaga agresora javlja se osećanje nesigurnosti, koje doprinosi pojavi straha, jer se nalaze u neprijateljevoj sredini, koja ih ne prihvata i odbacuje kao što organizam odbacuje strano telo.

³ Mao Cedung je u svojim vojnim delima taj osećaj opisao kao prirodan. On je istakao tezu da se borci oslobodilačke armije na svojoj zemlji i među svojim narodom osećaju kao ribe u vodi.

Priprema prostora za vođenje oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu ne znači gradnju utvrđenja bilo pre ili u toku rata, kako je to činjeno u nekim zemljama za vreme drugog svet-skog rata (izgradnjom Mažino i Zigfridove linije i drugo), već pre svega, pripremiti sve društvene strukture da maksimalno iskoriste zemljište, urbanizovane sredine, prirodne objekte i komunikacije kao oslonac za oružanu borbu i neoružane oblike otpora. Takvu prednost agresor na našem prostoru objektivno ne bi mogao ostvari-ti. Međutim, agresor bi na određenom prostoru mogao izvršiti iseljavanje našeg stanovništva, što je kao metod primenjeno u vijet-namskom i nekim drugim ratovima, ali, verovatno, ne bi imalo ve-like razmere, pa prema tome ni presudan uticaj.

Metod pražnjenja prostora, tj. odvođenja stanovništva u logore (tzv. »strategijska naselja« u Vijetnamu), ima u osnovi cilj da odvoji oružani deo naroda (oružane snage) od njegovog nenaoružanog dela, kako bi se putem »čistih vojnih operacija« lakše obračunao s oru-žanim snagama.⁴ Naseljavanje ispražnjenog prostora drugim stanov-ništvom je u stalnom opadanju, ali još nije prevaziđeno, već se po-javljaju kao osnov procesa teritorijalizacije naroda koji je, uglavnom, završen u razvoju ljudskog roda.⁵

Vreme kao činilac oružane borbe. Postojeće postavke Strategije oružane borbe trebalo bi više da govore o vremenu kao istorijskoj kategoriji. Neophodno je, takođe, više naglasiti i značaj početnog perioda rata na njegov konačan ishod, i uticaj vremena kao činioca na odnos snaga u oružanoj borbi za rat kao celinu.

Što se tiče vremena kao istorijske kategorije, treba istaći da se svaki rat u odnosu na prošli odvijao u novim, bitno drugačijim uslovima društvenog razvoja. Otuda, ma koliko tražili uporišta za strategiju vođenja oružane borbe u prošlim ratovima, treba voditi računa i uvažavati neumitni tok vremena i delovanje tog činioca u novim istorijskim (društvenim) uslovima.

Što se tiče početnog perioda rata, realno je očekivati da bi sva-ki agresor pri napadu na SFRJ težio da što pre ostvari ciljeve rata putem »Blic kriga«. Zbog toga, za postizanje ciljeva opštenarodnog odbrambenog rata izuzetan značaj ima početni period rata. Dobitak u vremenu praćen uspesima u vođenju oružane borbe i narastanjem naših borbenih mogućnosti, postaje preduslov daljem uspešnom vo-

⁴ Ovaj metod primenjivali su Francuzi u Alžiru i Amerikanci u Vijet-namu, ali bez zadovoljavajućih rezultata.

⁵ Najsvežiji primer je stvaranje izraelskih naselja na okupiranim arap-skim teritorijama i »prirodno« potiskivanje Arapa.

đenju opštenarodnog odbrambenog rata u celini. Razmatranjem vremena kao činioaca, treba zahvatiti i pripremu za oružanu borbu i vođenje oružane borbe.

Postavka da borba za vreme predstavlja istovremeno i borbu za očuvanje ljudstva, pre svega, u smislu izbegavanja gubitaka, podrazumeva isticanje tradicionalnog načela ratne veštine o zamenljivosti činilaca oružane borbe (vreme za prostor, prostor za vreme, vreme za ljude, ljude za vreme u smislu gubitaka, itd.). U stratezijskim razmerama mi smo se opredelili za to da prostor ostaje stalno poprište oružane borbe bilo u zahvatu fronta, bilo na privremeno zaposednutoj teritoriji, što iz temelja menja klasične stavove o ulozi prostora i vremena kao činilaca na stratezijskom nivou, i ističe u prvi plan međusobnu uslovljenost i zavisnost svih činilaca oružane borbe, a u drugi plan potiskuje njihovu zamenljivost. U taktici i operatici sasvim je logično i opravdano žrtvovati određen broj ljudi (računati s gubicima) u određenoj situaciji, na primer, pri odbrani nekog položaja, radi dobitka u vremenu koje obezbeđuje grupisanje snaga i izvršenje udara (protivudara) na drugom mestu. Ili, pak, obrnuto, izvući snage iz borbe, izbegavati odsudnu odbranu, manevrisati u prostoru i dozvoliti da vreme protекne za račun očuvanja određenih snaga. Međutim, da li se na stratezijskom planu pri vođenju opštenarodnog odbrambenog rata može dozvoliti da vreme protiče bez oružane borbe da bi se sačuvala snage? Verovatno ne, to je u suprotnosti s težnjom neprekidnosti dejstava i visokim intenzitetom oružane borbe u celosti. Zbog tih i drugih protivrečnosti koje objektivno postoje kad je reč o zamenljivosti činilaca u oružanoj borbi po nivoima (taktika, operatika i strategija), to pitanje zamenljivosti treba detaljnije objasniti. Ukoliko više što je problem zamenljivosti činilaca u opštenarodnom odbrambenom ratu na stratezijskom planu kvalitativno drugačiji od njihove zamenljivosti u ratu klasičnog tipa.